

До спеціалізованої вченої ради

К 26.820.05

Державного університету інфраструктури та технологій,

м. Київ, вул. Івана Огієнка, буд. 19, 03049

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата економічних наук

БЕЛІНСЬКОЇ МАРИНИ ГРИГОРІВНИ

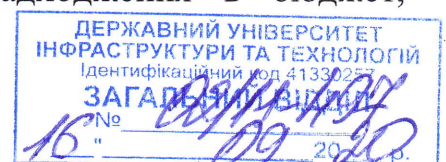
на дисертаційну роботу

Лучникової Тетяни Петрівни

на тему: «Механізм використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами дослідження

Транспортна галузь виконує ряд важливих функцій забезпечення переміщення вантажів, пасажирів, сприяння виробничим, торгівельним та інтеграційним процесам. Україна має значний транспортний потенціал та всі передумови для посилення своїх конкурентних переваг як країни-транзитера. Не зважаючи на ряд перешкод, нарощування та ефективного використання транзитного потенціалу в сучасних умовах сприяє економічному розвитку та реалізації євроінтеграційних прагнень нашої держави. Підприємства залізничного транспорту забезпечують найбільший обсяг транзитних вантажопотоків, тому використання ними транзитного потенціалу на ринку вантажних перевезень безпосередньо впливає на загальні показники перевезень, генеруючи при цьому додаткові надходження в бюджет,

зростання доходів підприємств, зайнятості, інвестиційної привабливості галузі, компаній та регіонів. Пошук можливостей та механізмів кращого використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень привертає увагу багатьох науковців та підкреслює актуальність і практичне значення обраної теми дисертаційного дослідження.

Автором запропоновано механізм використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень, що враховує особливості їхньої діяльності та представляє собою науковий і практичний інтерес. Об'єктом дослідження обрано процес та інструментарій використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту у секторі вантажних перевезень. Предметом дослідження визначено теоретичні, методичні й практичні аспекти формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень з метою підвищення ефективності їхньої діяльності.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів проведення науково-дослідних робіт на тему: «Проблеми розвитку транспортних послуг в умовах глобалізації: зарубіжний досвід та його використання в Україні» (2011-2015 рр., номер державної реєстрації 0111U005977), в якій автором представлено результат дослідження процесу становлення і регулювання єдиного ринку транспортних послуг в Європейському Союзі. Особистий внесок автора у тему «Дослідження ефективного використання підприємствами залізничного транспорту транзитного потенціалу України по вантажних перевезеннях» (2015-2016 рр., номер державної реєстрації 0116U002818) полягає у формулюванні методичних підходів щодо забезпечення ефективного використання транзитного потенціалу України підприємствами залізничного транспорту у сфері вантажних перевезень. Фактори забезпечення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту на міжнародному ринку вантажних перевезень були визначені

автором в межах виконання науково-дослідної теми «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах глобалізації» (2019-2022 рр., номер державної реєстрації 0118U100624).

Враховуючи змістовне наповнення роботи, можна стверджувати, що дисертація вирішує важливе науково-практичне завдання формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень у сучасних умовах господарювання.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна

Матеріал дисертаційної роботи Лучникової Т.П. викладено в логічній послідовності з використанням відповідної методики дослідження, достатньої кількості ілюстрацій, розрахунків, посилань на літературні джерела. Наведені автором висновки та пропозиції є науково обґрунтованими, що підтверджує їхню достовірність. Автором розглянуто широке коло питань, що стосуються основних теоретичних та практичних положень формування ефективного механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень в сучасних умовах господарювання. Представлені розробки спираються на критичний аналіз вже відомих напрацювань вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формування механізму використання транзитного потенціалу України в цілому та підприємствами залізничного транспорту зокрема. Сформульовані мета і завдання дослідження узгоджені з об'єктом й предметом та повністю розкриті в дисертаційній роботі. Достовірність наукових результатів, сформульованих висновків і новизни ґрунтуються на ретельному вивченні та використанні нормативно-правової бази України та Європейського Союзу щодо вантажних залізничних перевезень, транзитних перевезень, даних Державної служби статистики України, Міністерства інфраструктури України, наукових публікації у

періодичних виданнях. Заслуговує на увагу представлений автором огляд основних здобутків провідних науковців щодо питань формування та використання транзитного потенціалу (рис. 1.5, стор. 65). Зокрема, критичний детальний аналіз поглядів різних авторів, їх порівняння і систематизація (стор. 51-65). Автором досліджено практичну інформацію про діяльність АТ «Укрзалізниця», представлено аналітичні розрахунки та сформульовано обґрунтовані висновки. Список використаних джерел налічує 257 найменувань.

3. Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Лучникової Т.П. містить сформульовані та обґрунтовані результати, висновки, рекомендації, що мають наукову новизну й практичну цінність у розв'язанні важливої проблеми формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень. Викладення та обґрунтування положень новизни має послідовний, логічний і системний характер.

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом, опублікованими працями дозволяє погодитися з наступними положеннями наукової новизни, які автор виносить на захист і які відображають його особистий внесок.

Удосконалено:

- концептуальні основи ефективного використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту (стор. 123-133; рис. 2.11, стор. 124);

- перелік передумов удосконалення механізму використання підприємствами залізничного транспорту транзитного потенціалу (рис. 3.3, стор. 152);

- сутність поняття «використання транзитного потенціалу (стор. 66) та зміст поняття «ефективне використання підприємствами залізничного транспорту транзитного потенціалу на ринку вантажних перевезень» (стор.

83);

- науково-методичні основи використання транзитного потенціалу (стор. 135-150).

Дістали подальшого розвитку:

- теоретичний базис транзитного потенціалу країни з вантажних перевезень, зокрема, за допомогою введення таких характеристик, як «реально затребувана транспортна система» та «потенційно затребувана транспортна система» (стор. 49-50);

- методичні підходи до формування тарифів на транзитні вантажні залізничні перевезення (табл. 3.1, стор. 163-164);

- методичний підхід до обґрунтування стратегії інноваційно-орієнтованого розвитку підприємств залізничного транспорту (стор. 165-180).

Викладені в дисертації нові теоретичні і концептуальні твердження, ідеї, розробки й практичні рекомендації є обґрунтованими, містять елементи новизни і сприяють вирішенню важливого завдання формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів

Практична цінність результатів дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних основ та розробці практичних рекомендацій щодо формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень, які були впроваджені в діяльності Філії «ЦТС «ЛІСКИ» АТ «Укрзалізниця» (акт № 10/1705/1 від 24.06.2020 р.) та ТОВ «ВВМ Транс» (акт № 13/10 від 26.09.2019 р.). Теоретико-методичні результати дослідження використовуються у навчальному процесі Державного університету інфраструктури та технологій при підготовці фахівців з економіки і менеджменту (акт № 01/11 1145а від 19.12.2019 р.). У подальшому матеріали

дисертаційної роботи можуть бути використані Міністерством інфраструктури України, Міністерством освіти і науки України, підприємствами залізничного транспорту та учасниками ринку вантажних транзитних перевезень.

5. Відповідність дисертації обраній спеціальності та профілю спеціалізованої вченої ради

Дисертаційна робота Лучникової Т.П. на тему: «Механізм використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень» за своїм фаховим спрямуванням, змістом, рівнем розкриття теоретичних положень, науковою новизною і практичним значенням одержаних результатів відповідає профілю спеціалізованої вченої ради К 26.820.05 Державного університету інфраструктури та технологій і спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

6. Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях автора

Ознайомлення з науковими працями здобувача за темою дисертації дозволяє стверджувати, що наукові публікації Лучникової Т.П. повною мірою відображають отримані основні наукові результати дисертаційної роботи відповідно до вимог п. 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами й доповненнями). Кількість публікацій, обсяг та якість друкованих праць відповідають нормативним вимогам, рекомендованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Представлені публікації підтверджують, що наукові й практичні результати дослідження одержані автором самостійно і оприлюднені до захисту дисертації. У списку праць, опублікованих у співавторстві, по кожній з них виділено особистий внесок здобувача і в дисертації використано лише ті положення, які отримані автором самостійно. Наукові положення, вагомі розробки та результати дослідження опубліковані автором у виданнях відповідно до нормативних вимог Міністерства освіти і науки України. Основні положення дисертації висвітлено у 23 публікаціях автора, загальним обсягом 9,49 друк. арк., з яких автору належить 8,11 друк. арк., у тому числі дві публікації у колективних монографіях, 8 наукових статей у фахових виданнях, з них 4 внесені до наукометричних баз, 4 статті у закордонних виданнях, одна з яких у Scopus. Автор має 9 публікацій апробаційного характеру, з яких 8 – у міжнародних науково-практичних конференціях в Україні та країнах Європейського Союзу.

7. Оцінка ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації, відповідність їх оформлення встановленим вимогам

Дисертаційна робота містить методичні та практичні результати проведеного дослідження, які належним чином обґрунтовані та доведені з використанням сукупності наукового інструментарію, логічного викладу матеріалу, коректності формулювання висновків і пропозицій.

Автореферат дисертації відповідає сутності і змісту та повною мірою відображає основні положення дисертаційної роботи.

Опубліковані праці автора за темою дисертації повністю висвітлюють основні результати дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота виконана у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України для дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Автором дотримано вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості публікацій, повноти опублікованих результатів, що містяться в

дисертації і виносяться на захист, рівня апробованості її основних положень та ідентичності автореферату і дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Наголошуючи на загальній позитивній оцінці дисертаційної роботи Лучникової Т.П., необхідно звернути увагу на окремі положення дискусійного характеру, які потребують уточнення, обговорення та можуть бути поштовхом для подальших наукових досліджень як автора дисертації, так і учасників процедури її захисту:

1. Автор зазначає, що включення України в європейські інтеграційні процеси вимагає розвитку української транспортної системи на рівні європейських стандартів (п. 1.1). У той же час автор не зазначає, які саме стандарти мають бути досягнуті і як вони можуть вплинути на привабливість транзитних перевезень територією України.

2. Автор справедливо зазначає, що транспортний комплекс України не поступається провідним країнам за потенціалом, маючи розвинену мережу залізниць, автомобільних доріг, трубопроводів (п. 2.1) і розглядає кількісні показники, що характеризують транзитні перевезення окремих видів транспорту. Однак для підтвердження цієї тези було би доцільно надати інформацію щодо умов, які визначають місце України у міжнародних транзитних перевезеннях.

3. У роботі не відображено повною мірою сучасний зарубіжний досвід у формуванні механізмів використання транзитного потенціалу підприємствами вантажного залізничного транспорту (Європа, Азія тощо).

4. Для визначення рівня розвитку системи доходів від транзитних вантажних перевезень АТ «Українська залізниця» автором пропонується застосування методу таксономічного аналізу (п. 2.2). Зазначається, що це дозволить «згорнути багатовимірний статистичний матеріал та проаналізувати доходи залізниць України від транзитних вантажних перевезень...» (стор. 115). Однак автором не обґрунтовано, чому саме цей

метод буде використовуватися, у чому його переваги і недоліки порівняно з іншими методами.

5. Автор ідентифікує АТ «Українська залізниця» як макропідприємство (стор. 135), яке здійснює транзитні перевезення. Автору було б доцільно обґрунтувати, чому він використовує такий термін, чи є доречним його застосування до АТ «Укрзалізниця» в контексті здійснення транзитних вантажних перевезень.

6. У п. 3.2 розглянуто методичні підходи до формування тарифної політики для ефективного використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту. Чи враховувалися при розрахунку трьох ситуацій зміни тарифів на транзитні перевезення можливі протекціоністські заходи держави?

7. Автором розглянуто два варіанти інноваційної стратегії з позицій впливу на виробничі пропорції підприємств залізничного транспорту (п. 3.3). Обґрунтовано, що в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів більш ефективною стратегією є переважна акумуляція коштів на певних напрямках (Південно-Західна та Одеська залізниця), які виконують найбільший обсяг транзитних перевезень. Однак автор не розглядає, в які саме об'єкти (інфраструктуру, елементи рухомого складу тощо), слід спрямовувати інвестиції для створення умов зростання транзиту.

Проте, висловлені зауваження не зменшують наукової та практичної цінності проведеного дослідження Лучникової Т.П. для теорії й практики формування і реалізації механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Лучникової Т.П. на тему: «Механізм використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень» виконана на достатньо високому науковому рівні, містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи до

вирішення актуальної наукової проблеми, що виражається в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ і розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування механізму використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Автореферат повною мірою відображає зміст дисертаційної роботи. Опубліковані праці висвітлюють основні положення дисертаційного дослідження.

Проведене вивчення та аналіз дисертаційної роботи Лучникової Т.П. на тему: «Механізм використання транзитного потенціалу підприємствами залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень» дозволяє зробити висновок, що за своїм змістом, науковою і практичною цінністю та оформленням вона відповідає встановленим вимогам п. 9, п. 11, п. 12, п. 13, п. 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами й доповненнями), а її автор Лучникова Тетяна Петрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук

АТ «Укрзалізниця»,

менеджер-начальник відділу фінансової

звітності, доходних надходжень з пасажирських

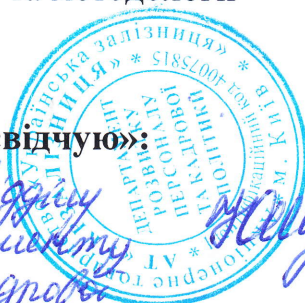
та вантажних перевезень Департаменту бухгалтерського,

податкового обліку, звітності та методології

 М.Г. Белінська

«Підпис Белінської М.Г. засвідчую»:

*Заступник начальника відділу
обліку персоналу Департаменту
розвитку персоналу та кадрової
політики*

Ю.А. Тримихин